



**International**  
**JOURNAL OF SOCIAL, HUMANITIES**  
**AND ADMINISTRATIVE SCIENCES**



Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed  
JOSHASjournal (ISSN:2630-6417)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:21

2019

pp.1169-1184

journalofsocial.com

ssssjournal@gmail.com

**KAMU ÇALIŞANLARININ KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ALGISININ DEMOGRAFİK FAKTÖRLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ<sup>1</sup>**

EVALUATION OF PUBLIC EMPLOYEES 'PERCEPTION OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN TERMS OF DEMOGRAPHIC FACTORS

Arş. Gör. Adnan KARATAŞ

Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Erzurum/Türkiye  
ORCID: 0000-0003-2399-8013



Article Arrival Date : 21.11.2019

Article Published Date : 21.12.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.202>

Reference : Karataş, A. (2019). "Kamu Çalışanlarının Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algısının Demografik Faktörler Açısından Değerlendirilmesi", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 5(21): 1169-1184

**ÖZET**

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı günümüzde hem özel hem de kamu kurumları açısından hem uygulama biçimleri hem kullandığı stratejiler hem de evrensel kabuller bakımından önemli bir konumdadır. Kurumsal sosyal sorumluluk konusundaki güncel yaklaşımların kabullerinden yola çıkarak; KSS uygulamalarının hem kurumlara hem de bireylere çeşitli faydalar sağladığı öne sürülebilir. Kurumların etkileşim halinde olduğu tüm paydaşların faydasına yönelik bir uygulamaları kapsamaktadır.

Bu çalışma kapsamında kurumsal sosyal sorumluluğun kamu kurumları açısından, en az özel sektör kadar önemli olduğu vurgulanmak hedeflenmektedir. Nitekim kamu yararı olgusunun temelinde de benzer anlayışın yer aldığını söyleyebiliriz. Kurumsal sosyal sorumluluğun kamu kurumları açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamak için bir kamu kurumunda çalışan kamu personelinin kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algıları belirlenmesi hedeflenmektedir. Belirlenen kamu kurumunda yapılan anket çalışmasıyla bireylerin algıları tespit edilmiş ve bu algıların demografik faktörler açısından farklılık meydana getirip getirmediği belirlenmeye çalışılmıştır. Toplanan verilerin analizleri sonucunda kamu kurumlarında çalışanların kurumsal sosyal sorumluluk algılarının yaş ve mesleki deneyim faktörleri bakımından farklılık arz ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Kamu Kurumları, Demografik Faktörler

**ABSTRACT**

Today, the concept of corporate social responsibility is important for both private and public institutions in terms of both implementation methods and strategies and universal acceptances. Based on the acceptance of current approaches on corporate social responsibility; It can be argued that CSR practices provide various benefits to both institutions and individuals. It includes practices for the benefit of all stakeholders with which the institutions interact.

Within the scope of this study, it is aimed to emphasize that corporate social responsibility is as important as the private sector for public institutions. As a matter of fact, we can say that there is a similar understanding at the basis of the phenomenon of public interest. In order to emphasize that corporate social responsibility is very important for public institutions, it is aimed to determine the perceptions of public personnel working in a public institution on corporate social

<sup>1</sup> Bu makale Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Adnan KARATAŞ tarafından hazırlanan "Kamu hizmetleri motivasyonu, kurumsal sosyal sorumluluk ve örgütsel adalet algısının örgütsel bağlılık üzerine etkisi: Bir kamu kurumunda alan araştırması" adlı tezden faydalanılarak hazırlanmıştır.

responsibility. Perceptions of individuals were determined by the survey conducted in the public institution and it was tried to determine whether these perceptions caused differences in demographic factors. As a result of the analysis of the collected data, it was concluded that employees' perception of corporate social responsibility in public institutions differed in terms of age and professional experience factors.

**Key words:** Corporate Social Responsibility, Public Institutions, Demographic Factors

## 1. GİRİŞ

Kurumlarda iktisadi, politik ve toplumsal nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları, günümüzde hem özel hem de kamu kurumlarını yakından ilgilendiren bir konudur. En genel tanımıyla Kurumsal Sosyal Sorumluluk, kurumların hem kendi hedeflerini gerçekleştirilmesi hem de toplumsal talepleri karşılama sürecinde; ortaya koydukları politikalarının; üretimi, uygulanması ve değerlendirilmesi faaliyetlerinin bütünüdür. Böyle bir genel tanımın yanı sıra uygulamada kurumların hem çalışanlarına (iç çevresine) hem paydaşlarını-müşterilerine (dış çevresine) yönelik olarak giriştiği faaliyetlerdir. Örneğin bir bankanın çocuklara kitap hediye etmesi, bir telekomünikasyon şirketinin engellilerin hayatını kolaylaştıracak şekilde ücretsiz uygulamalar/içerikler üretmesi, bir kamu kurumunun köy okullarında kütüphaneler açması gibi örnekler bu uygulamalardan bazılarıdır. Bu örneklerde olduğu KSS uygulamaları örgütün dış çevresine yönelik olabileceği gibi; kendi çalışanlarına yönelik de olabilir. Çalışanlardan maddi bir getiri beklemezsiniz, onların maddi anlamda veya kültürel olarak gelişimlerine katkı sağlayacak uygulamalar geliştirmesi gibi uygulamalar geliştirilebilmektedir.

Bu çalışma kapsamında ilk olarak kurumsal sosyal sorumluluk kavramına ilişkin olarak değerlendirmeler yapılmaktadır. Ardından kurumsal sosyal sorumluluk anlayışını ortaya çıkaran nedenler üzerinde durulmaktadır. Sonrasında kurumsal sosyal sorumluluğun uygulama alanları değerlendirilmektedir. Ayrıca kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin kuramsal tartışmalara ve model önerilerine yer verilmektedir. Kuramsal ve kavramsal açıdan değerlendirilen kurumsal sosyal sorumluluğun daha iyi anlaşılabilmesi ve uygulamadaki yansımalarının tespit edilebilmesi amacıyla uygulamaya yönelik bir çalışma yapılması hedeflenmiştir.

Bu uygulama yönelik çalışma kapsamında kamu kurumlarında çalışan bireylerin kurumsal sosyal sorumluluk algılarının belirlenmesi ve bu algıların demografik özellikler bakımından farklılık oluşturup oluşturmadığının değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda bir kamu kurumunda çalışan 341 kamu görevlisiyle anket çalışması yapılarak; çeşitli bulgular elde edilmiştir. Bu verilerin analizleri sonucunda ise demografik faktörlerinde yaş ve mesleki deneyimin KSS algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

## 2. KAVRAMSAL AÇIDAN KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

### 2.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı

KSS' ye ilişkin birçok farklı kaynakta farklı tanım yapılmıştır ancak evrensel bir tanım bulunmamaktadır. Bazı uluslararası organizasyonlar ve çeşitli araştırmacılar, KSS'ye ilişkin çeşitli tanımlamalarda bulunmaktadır. Bu kavram üzerinde uzlaşımın olmasının sebebi bu kavramın kimilerine göre, özel sektör kuruluşlarının karlılığını artırma yönündeki hedefini gizlemek için ortaya atılan bir yöntem iken; kimilerine göre kurumların, hızlı değişen toplum yapısına uyum sağlamak için kullandıkları paradigmadır (Yamak, 2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk kavramının tanımı üzerinde literatürde genellikle kazanmış bir açıklama bulunmamaktadır. Bu sebepten dolayı KSS kavramını açıklamadan önce "sosyal" ve "sorumluluk" kavramlarını açıklamak, KSS'nin daha kolay tanımlanmasına ve KSS'nin özünün anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Sosyal kavramı kısaca; "toplumla ilgili, toplumsal" şeklinde ifade edilebilir. Sorumluluk kavramı ise, "Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet" şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

Kurumsal Sosyal Sorumluluk kavramı literatüre yeni giren bir kavram olmamasına karşın, bu kavrama karşı ilgi ve verilen önem oldukça yeni ve canlıdır. Son yıllarda ekonomi dünyasında meydana gelen çeşitli skandalların (Enron, WorldCom, Parmalat, Qwest, ImClone), toplumun kurumlara bakış açılarında değişikliğe sebep olmasına ve kurumlara duyulan güvenin azalmasına sebep olmuştur (Aktan ve Börü, 2007). Diğer taraftan AB, OECD, BM gibi uluslararası örgütlerin, insan haklarına, çevreye ve çalışan haklarına yönelik tutumları, kurumsal sosyal sorumluluk kavramının ön plana çıkmasını sağlamıştır (Aktan ve Börü, 2007).

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramına ilişkin ilk tanımlama Bowen tarafından 1953 yılında yapılmıştır (Elias, 2004). Bowen Social Responsibilities of the Businessman isimli kitabında işadamlarının Amerikan toplumu için oldukça stratejik bir konumda olduğunu ifade etmiştir (Bowen, 1953). Bowen, işadamlarının, toplumun değerleri ve amaçlarına uygun hareket etmesi ve bu değerlerle örtüşen politikalar üretmesi gerektiğini vurgulamıştır (Elias, 2004). Bowen'a göre sosyal sorumluluk, örgütlerin hem kendi hedeflerine hem de toplumun beklentilerine karşılık için çeşitli politikalara karar verme, uygulama ve toplumsal yaşamı iyileştirmeye ilişkin yükümlülüklerin bütünüdür (Özgener, 2009). Aynı zaman Bowen, sosyal sorumluluğun, örgütlerin ekonomik hedeflerine ulaşmak için kullanabileceği bir araç olduğunu savunmaktadır (Bowen, 1953: 1-6).

Bowen'in işadamları üzerinden yaptığı bu tanımlamanın aksine; Van Het Hof ve Çabuk (2009), kurumsal sosyal sorumluluğun kar amacı güden örgütlerle ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında kurumsal sosyal sorumluluk kavramındaki "Kurumsal" kavramı, "örgütlerle ilgili olan" anlamında kullanılmaktadır (Van Het Hof ve Çabuk, 2009). Dolayısıyla KSS; bireylerle, kar amacı güden ya da gütmeyen kuruluşlarla ve devlet kuruluşlarıyla ilişkilendirilen sosyal sorumluluk kavramından farklı olarak; işletmelerin toplumsal performansları ile ele alınan bir olguya işaret etmektedir (Van Het Hof ve Hoştut, 2015). Ancak konuyla ilgili literatür incelendiğinde bu yönde bir ayrımın olmadığı, sosyal sorumluluk ve kurumsal sosyal sorumluluk kavramlarının çoğu zaman benzer anlamlarda kullanıldığı görülmüştür (Ersöz, 2007).

Literatürde birçok KSS tanımı yapılmakla birlikte bunların benzer olan öğeleri aşağıdaki şekilde sayabiliriz (Rienstra, 2000):

- ✓ Örgütlerin faaliyet gösterdikleri alanlar dışında toplumsal ve çevresel alanlara da önem vermesi,
- ✓ Örgütlerin kanuni zorunlulukların ötesinde, toplumsal fayda sağlayacak faaliyetlere yönelmesi,
- ✓ Örgütlerin bu faaliyetleri gönüllü olarak yapmak istemesi,
- ✓ Örgütlerin yapmış oldukları bu gönüllü faaliyetlerin sürdürülebilir nitelikte olmasıdır.

**Tablo 1.** Kurumsal Sosyal Sorumluluk Tanımlarının İçerdiği Boyutlar

Boyutlar	Konu	Örnek Faaliyetler
Çevresel Boyut	Doğal çevre	Daha temiz çevre Çevresel yönetim Örgüt faaliyetlerindeki çevresel kaygılar
Sosyal Boyut	İş ve toplum arasındaki ilişki	Daha iyi bir toplum için katkıda bulunmak Sosyal kaygıları iş faaliyetlerine entegre etmek Toplum üzerindeki etkileri dikkate almak
Ekonomik Boyut	Sosyo-ekonomik ve finansal bakış açıları	Ekonomik kalkınmaya destek olmak Karlılığı düürdirmek
Paydaş Boyutu	Paydaşlar	Paydaşlarla etkileşim Kurumun, çalışanlar ve toplum ile nasıl bir etkileşim içerisinde olduğu
Gönüllülük Boyutu	Yasalar tarafından öngörülemeyen durumlar	Etik değerlere bağlılık Yasal zorunlulukların ötesinde Gönüllülük esasına dayalı

**Kaynak:** Dahlsrud, A. (2008). "How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions". Corporate social responsibility and environmental management, 15(1), s.1-13.

Yukarıdaki tanımların ortak noktalarının yanı sıra bu tanımlamaların içerdikleri çeşitli boyutlar bulunmaktadır. Bu boyutlar; çevresel, sosyal, ekonomik, paydaş ve gönüllülük boyutudur (Dahlsrud,

2008). KSS tanımlarının içerdiği boyutlar, bu boyutların konuları ve bu boyutları kapsayan örnek olaylar Tablo 1’de gösterilmiştir.

KSS’ye ilişkin yapılan açıklamalardan yola çıkarak anlaşılacağı üzere KSS kavramı bazı temel unsurlar üzerine inşa edilmiştir. KSS’nin ilkeleri olarak ifade edebileceğimiz bu unsurlar şu şekildedir; (i) toplum yararını kişisel yarardan üstün tutmak, (ii) objektiflik, (iii) şeffaflık, (iv) hesap verebilirlik ve (v) açıklık (Özkoç, Çelik ve Gönen, 2005).

## 2.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluğu Ortaya Çıkarmın Nedenler

KSS’nin ortaya çıkmasında üç farklı nedenin olduğu ifade edilmektedir. Bunlar; iktisadi nedenler, politik nedenler ve toplumsal nedenlerdir.

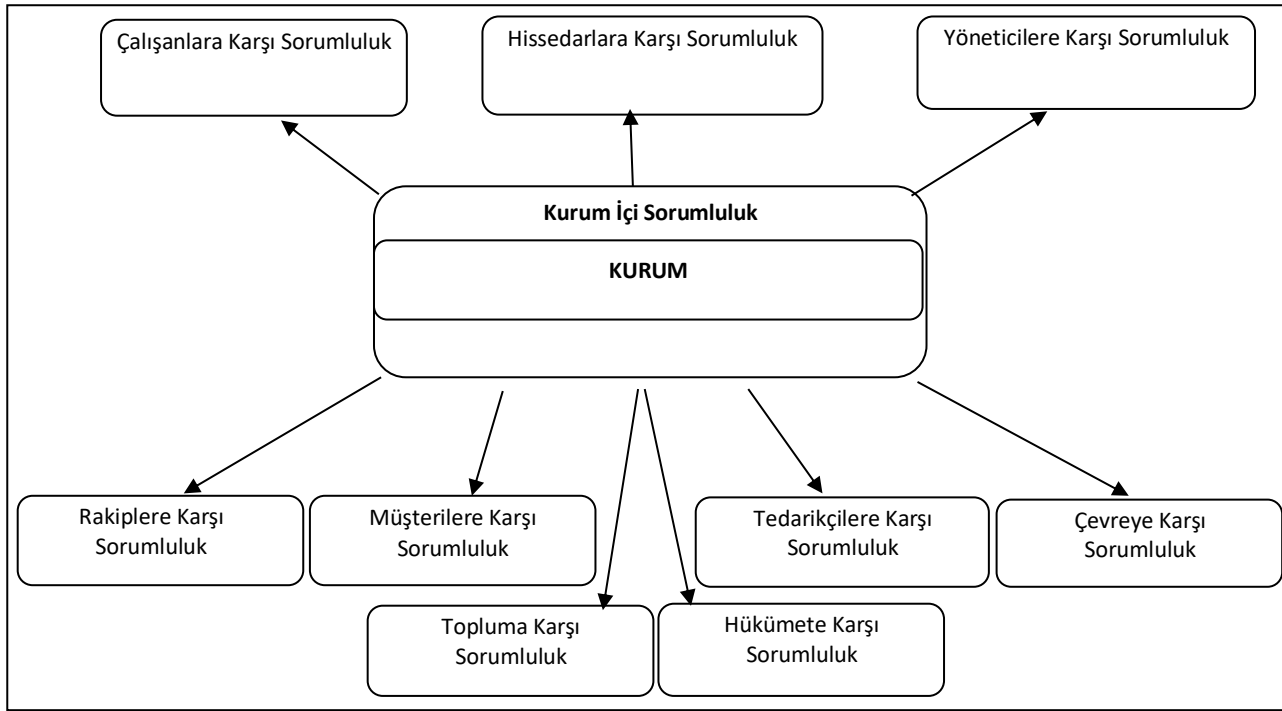
İktisadi Nedenler; KSS’nin oluşumunda iktisadi nedenlere baktığımızda; 1929 büyük buhranının hem ekonomik hem de toplumsal açıdan çok önemli sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Bu buhran, iş yaşamında ve iktisadi hayatta ciddi değişimlere neden olmuştur (Aktan ve Börü, 2007). Ayrıca ekonomik faaliyetlerde devletin etkinliğinin artmıştır. Nitekim bu değişimlerin, KSS kavramının oluşmasına önayak olmuştur. (Aktan ve Börü, 2007). Tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde iktisadi değişimlerin farklı çeşitlerde KSS uygulamalarının oluşmasına neden olmuştur (Elias, 2004).

Politik Nedenler; İkinci dünya savaşı sonrası dönem, dünyada demokratikleşme eğiliminin en çok arttığı yıllar olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda insan hakları konusunda olumlu gelişmelerin yaşandığı dönem olarak da kabul edilmektedir. Nitekim insan haklarındaki bu gelişim, örgütlerin bireylere ve topluma karşı daha çok önem vermesini sağlamıştır. Dolayısıyla örgütler, toplumun değerlerini ve bireylerin isteklerine yönelik faaliyetler göstermeye başlamıştır (Aktan ve Börü, 2007).

Toplumsal Nedenler; 1900’lü yıllardan sonra toplum içerisinde etkileşimin artması ve devamında dünya genelindeki bireyler arası etkileşimin artması, bireylerin örgütlü hareket edebilmesine imkân sağlamıştır. Ayrıca bu yıllarda çalışanların sendikal faaliyetler aracılığıyla çeşitli haklar elde etmişlerdir (Aktan ve Börü, 2007). Dolayısıyla toplum yapısında meydana gelen bu değişimler ve küreselleşmeye bağlı olarak sınırların ortadan kalkması, toplumlar arası iletişimin ve farkındalığın artmasına neden olmuştur. Bu durumun farkında olan örgütler ise bireylerin ve toplumun gözünde meşruiyet kazanmak için çeşitli uygulamalar yapma yoluna girmiştir (Farmer ve Hogue, 1985; Elias, 2004). Nitekim bu uygulamalar KSS uygulamaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

## 2.3. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Alanları

Günümüzde örgütler, varlıklarını devam ettirebilmek için belirledikleri hedefleri yerine getirmelerinin yanı sıra sosyal sorumluluk anlayışı içerisinde toplumun menfaati de göz önüne alan bir anlayış benimsemesi gerekmektedir (Ülgen ve Mirze, 2010). İlk olarak örgütlerin sosyal sorumluluk alanlarını genel olarak örgüt içi ve örgüt dışı olmak üzere iki grupta toplanmaktadır (Aktan ve Börü, 2007). Örgütlerin kurumsal sosyal sorumluluk alanlarına ilişkin sınıflandırmalardan bir diğeri ise, birincil çıkar grubuna ve ikincil çıkar grubu ayrımı yapılmasıdır (Çalışkan, 2010). Bu ayrıma göre birincil çıkar grubu içerisinde hissedar, yatırımcı, müşteri, çalışan ve tedarikçiler yer alırken; ikincil çıkar grubu içerisinde örgüt faaliyetlerine katılmayan ancak örgütün faaliyetlerinden etkilenen gruplar (devlet, meslek odaları, sendikalar, yerel yönetimler) yer almaktadır (Özalp, Tonus ve Sarıkaya, 2008). KSS alanlarının ayrımına ilişkin olarak Şekil 1’de ifade edilen ayırım, en çok kabul edilen ayırlardan biridir.



**Şekil 1.** Kurumsal Sosyal Sorumluluk Alanları

**Kaynak:** Aktan, C C, Börü, D. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk. C. C. Aktan (Ed.), Kurumsal Sosyal Sorumluluk: İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk (ss. 11-36). İstanbul: İGİAD Yayınları.

### 3. KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK YAKLAŞIMLARI VE MODELLERİ

#### 3.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımları

KSS faaliyetlerinin yapılmasında odak noktanın örgüt mü yoksa toplum mu olduğuna göre bu yaklaşımlar farklılık göstermektedir. Bu farklılıklardan yola çıkarak KSS yaklaşımları, geleneksel (klasik) sosyal sorumluluk yaklaşımı ve modern (sosyo-ekonomik anlayış) sosyal sorumluluk yaklaşımı olarak ikiye ayırabiliriz (Carroll, 2008; Top ve Öner, 2012). Garriga ve Mele (2004) ise kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin yaklaşımları dört başlık altında toplayarak incelemiştir. Bu gruplar, aracı teoriler, bütünleştirici teoriler, politik teoriler ve etik teoriler şekilde oluşturulmuştur (Garriga ve Melé, 2004: 52). Aslında yapılan bu sınıflandırma, KSS boyutlarının belli özellikleri itibarıyla bir arada olduğu varsayımına dayanmaktadır.

Kurumsal sosyal sorumluluğa yönelik geleneksel yaklaşımın temelinde, Adam Smith'in "Ulusların Zenginliği" isimli eserinde ifade ettiği görüşler yer almaktadır (Hay ve Gray, 1974). Smith bu eserinde örgütlerin ekonomik çıkarları peşinden koşarken; "Görünmez El" in, örgütlerin kişisel çıkarları için yaptıkları faaliyetlerinin tüm topluma faydası olacak şekilde piyasayı düzenleyeceğini savunmaktadır (Hay ve Gray, 1974). Nitekim karlılığını artırmak isteyen örgütlerin yeni yatırım ve istihdam alanları açacağı dolayısıyla topluma çeşitli faydalarının olacağı öne sürülmektedir. Bu yaklaşım örgütlerin, ellerinde kaynakları yalnızca örgüt çıkarları için kullanması gerektiği savunmaktadır. Bu sayede örgütlerin karlılıklarının artacağı ve örgütün yeni yatırım alanlarına yöneleceği öne sürülmektedir (Top ve Öner, 2012)

Bu yaklaşımın önemli savunucularından olan Friedman'a göre örgütlerin temel sorumluluğu, devletin ortaya koymuş olduğu yasalara uyarak kar elde etmektir (Goodpaster ve Matthews, 1982). Sosyal sorumluluklar ise bu şekilde davranan örgütlerin olduğu ortamda "görünmez el" in yapması gereken sorumluluktur (Goodpaster ve Matthews, 1982). Bu anlayışa göre toplumda fiyat ve üretim mekanizmalarının rasyonel olarak oluşacaktır ve toplumun refahı için örgütlerin ekonomik çıkarlarını harcaması, hem örgütler hem de toplum için olumsuz sonuçlar doğuracağı öne sürülmektedir (Tenekecioğlu, 1977).

Bu yaklaşıma göre örgütler, toplumun gereksinimlerini ya da toplum için neyin iyi neyin kötü olduğunu karar verebilecek konumda değildirler (Yamak, 2007). Bu sebepten dolayı örgütlerin tek amacı hedeflerine ulaşmak ve ekonomik çıkar sağlamaktır; dolayısıyla bu görüş, örgütün tek sorumluluğunun örgüt sahiplerine ya da kamu kurumu ise devlet otoritelerine karşı olması gerektiğini savunmaktadır (Van Het Hof ve Hoştut, 2015). Ayrıca bu yaklaşıma göre örgütlerin sosyal sorumluluk faaliyetinde bulunmaları, örgütler açısından çeşitli olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Bunlar örgütün karının düşüşü, maliyetlerini artışı, amaçlarında sapma yaşanması ve örgütün aşırı sosyal güce sahip olmasıdır (Halıcı, 2001). Sonuç olarak Klasik KSS Yaklaşımını, örgütlerin ekonomik değerlerinin esas alındığı ancak toplumsal değerlerin ve insan faktörünün dikkate alınmadığı bir yaklaşım olarak değerlendirebiliriz.

Modern yaklaşım, geleneksel yaklaşımının bazı yetersizliklerinden dolayı, çevresel faktörleri esas alan bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Top ve Öner, 2012). Bu yaklaşıma göre, örgütlerin temel sorumluluğunun klasik yaklaşımda olduğu gibi karlarını maksimize etmektir ayrıca örgütlerin sosyal sorumluluğu, toplumsal refahın korunması ve geliştirilmesini de içermektedir (Top ve Öner, 2012). Modern yaklaşımın savunucuları arasında Elton Mayo, Peter Drucker, Adolf Berle, J.M. Keynes gibi düşünürlerin yanı sıra Archie Carroll ve Robert E. Freeman gibi akademisyenlerde bulunmaktadır (Çelik, 2013).

Modern yaklaşım, KSS'yi geleneksel yaklaşıma göre daha kapsamlı bir alan olarak görmekte ve KSS'nin ne bir model ne de bir yardımseverlik felsefesi olduğunu öne sürmektedir. KSS'nin çevresel ve ekonomik boyutlara sahip bir örgüt stratejisi olduğu savunulmaktadır (Aydemir, 2012). Ayrıca modern yaklaşıma göre tüm örgütler, çevresel duyarlılığa sahip olmalı, ekolojik yapıya zarar vermeden faaliyet yürütmeli, örgütün iç ve dış çevresinde yer alan paydaşlarına karşı sorumluluk sahibi olduğunun bilincinde olmalı ve çalışanlarının sorunları ile ilgilenilmelidir (Hillenbrand ve Money, 2007). Ayrıca Klasik yaklaşıma göre örgütlerin sorumluluk duyacakları asıl kaynak örgüt sahipleri iken (Van Het Hof ve Hoştut, 2015) modern yaklaşıma göre ise sosyal sorumluluk anlamında asli sorumluluk yöneticilerdedir ve paydaşların görüşleri birinci derecede önemlidir. Bu yaklaşıma göre KSS'nin örgütlere çeşitli yönlerden katkıları vardır. Bunlar, örgütün kar artışı, örgütün kurumsal imajının düzelmesi, toplumun beklentilerine cevap verilmesi ve sürdürülebilir bir çevre sağlamasıdır (Halıcı, 2001)

### 3.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Modelleri

İlk olarak Friedman'ın modeli, yukarıda açıklanan klasik kurumsal sosyal sorumluluk yaklaşımının öne sürdüğü iddiaları taşımaktadır. Bu modele göre örgütlerin, kendi hedefleri dışında herhangi bir yükümlülüğünün olmaması gerekmektedir (Goodpaster ve Matthews, 1982). Bununla birlikte örgütlerin verimli çalışması ve kar elde etmesi dolaylı olarak bu karları yatırım amaçlı kullanması, örgütlerin topluma karşı sosyal sorumluluklarını yerine getirmiş olacağını ifade etmektedir (Top ve Öner, 2012).

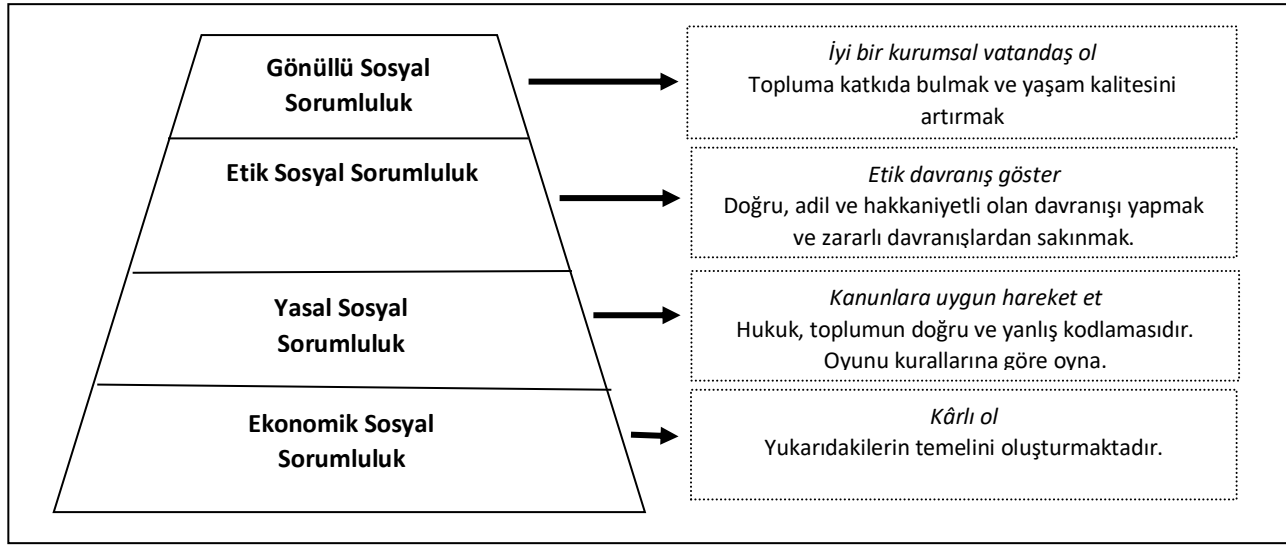
İkinci olarak Archie B. Carroll'un KSS modeli, Sosyal Performans Modelinin bir boyutunu oluşturmaktadır. Carroll'un tanımlaması ile sosyal performans; kurumsal sosyal sorumluluk, sosyal duyarlılık ve örgüte fayda getiren tüm faaliyetleri kapsayan bir kavramdır (Carroll, 1979). Bu model, sosyal sorumluluk, sosyal sorun ve sosyal tepki olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır (Carroll, 1979). Carroll'un modeli Şekil 2'de ifade edilmektedir.

Üçüncü model olarak; Ackerman, geliştirmiş olduğu sosyal duyarlılık modeli ile örgütlerin temel hedeflerinin sosyal sorumluluktan ziyade sosyal duyarlılık olduğunu ifade etmiştir (Ackerman ve Bauer, 1976). Bu modele göre sosyal sorumluluk, örgütlerin faaliyetlerini yaparken yerine getirmek zorunda oldukları zorunluluktur yani örgütleri belli yönde davranmaya iten baskıdır. Nitekim sosyal duyarlılık ise bu baskılara karşı örgütün cevap verebilme kapasitesini ifade etmektedir (Erden, 1987). Bir diğer açıklaması ile sosyal sorumluluk "Ne yapılacak?" sorusu etrafında şekillenirken; sosyal duyarlılık, "Daha fazla ne yapılabilir?" sorusuna cevap arayan niteliktedir (Ackerman ve Bauer,

1976). Bu soru etrafında şekillenen Ackerman'ın sosyal duyarlılık modeli, üç aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; Politika aşaması, Öğrenme aşaması ve Örgütsel Yükümlülük aşamasıdır (Top ve Öner, 2012).

Dördüncü model olarak; Davis (1973) yapmış olduğu çalışmada KSS konusunda geleneksel ve modern yaklaşımları değerlendirdikten sonra örgütlerin ne yönde davranış göstereceklerine toplumun karar vermesi gerektiğini savunmaktadır. Bununla birlikte Davis, sosyal sorumluluk faaliyetleri uygulamayan örgütlerin toplumun gözünden düşeceğini ileri sürmektedir (Davis, 1973). İşte bu nokta Davis, geliştirmiş olduğu modeli hem toplum refahı hem de örgütün çıkarlarını uygulamaları, örgütlerin hangi sebeplerle uyguladıkları ve bunla bağlı kalmak zorunda olduklarını öne sürmektedir.

Sethi (1975) örgütlerin sosyal sorumluluklarını yerine getirebilmesi için üç yönetimsel yaklaşım ortaya atmaktadır. Sethi her bir yaklaşım içerisinde örgütlerin farklı tutumlarda davranışlara sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu yaklaşımlar; sosyal zorunluluk, sosyal sorumluluk ve sosyal duyarlılık şeklindedir (Sethi, 1975).



Şekil 2. Carroll'un Dört Boyutlu Sosyal Sorumluluk Piramidi

**Kaynak:** Carroll, A B. (1991). "The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders". Business horizons, 34(4), 39-48, s.42.

#### 4. KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUĞUN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİ

Kurumsal sosyal sorumluluğun örgüte sağladığı faydaları maddeler halinde aşağıdaki şekilde ifade edebiliriz:

- ✓ Yapılan faaliyetler hem çalışanlara hem de örgütün içerisinde bulunduğu topluma katma değer yaratmaktadır (Metaxas ve Tsavdaridou, 2010).
- ✓ Kurumsal imajın oluşturulması ya da iyileştirilmesi sağlanır (Kotler ve Lee, 2006; Weber, 2008)
- ✓ Çalışanların motivasyonun artmasını sağlar ve örgütten ayrılma niyetlerinin önüne geçer (Weber, 2008).
- ✓ Örgütlerin belirsizlik ve risk durumları ile mücadele edebilmesini sağlar (Weber, 2008).
- ✓ Daha iyi bir sosyal çevrenin oluşturulmasını sağlar (Özüpek, 2008)
- ✓ Devletin KSS uygulamalarını desteklemesi sonucu, bağımsızlıklarında ve esnek hareket kabiliyetlerinde artış olur (Özüpek, 2008)
- ✓ Örgütlerin yerel, ulusal ve uluslararası ortamda rekabet avantajı kazanması sağlanır (Bowd, Bowd ve Harris, 2006; Özüpek, 2008)
- ✓ Ancak bazı durumlarda KSS faaliyetlerinin dezavantajları oluşmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir (Özgener, 2009);
- ✓ Özel sektör kuruluşlarında hissedarların kısa dönemde daha fazla ekonomik kazanç elde etmesini engelleyebilir.

- ✓ Sosyal sorumluluk faaliyetlerinin maliyetlerinin örgütten faydalanan kişilere yansıtılması bu kişilerin ekonomik olarak zararlı çıkmasına neden olabilir.
- ✓ Maliyetlerin yüksek olması örgütün rekabet avantajını düşürebilir.
- ✓ Örgütlerin esas misyonlarından uzaklaşmasına neden olabilir.

## 5. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu çalışmanın temel amacı kamu personelinin kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılarını tespit etmek ve bunun demografik faktörler açısından farklılıklarını belirlemektedir. Demografik faktörlerin KSS üzerinde etkili olduğunun düşünülmesinden dolayı cinsiyet, mesleki deneyim ve yaş faktörlerinin KSS algıları üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Böylelikle şu hipotezler ortaya atılmıştır.

H1: Cinsiyet faktörü bireylerin kurumsal sosyal sorumluluk algıları bakımından anlamlı bir farklılık meydana getirmektedir

H2: Yaş faktörü bireylerin kurumsal sosyal sorumluluk algıları bakımından anlamlı bir farklılık meydana getirmektedir

H3: Mesleki deneyim faktörü bireylerin kurumsal sosyal sorumluluk algıları bakımından anlamlı bir farklılık meydana getirmektedir

Bu hipotezler analiz edildikten sonra; KSS'nin alt boyutları da bu üç değişken (cinsiyet, yaş, deneyim) bakımından farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Dolayısıyla bu üç hipotezin yanı sıra KSS 4 alt boyutunun bu üç faktör bakımından farklılık yaratıp yaratmadığının araştırıldığı 12 farklı hipotez daha analiz edilmiştir. Bir kamu kurumunda görev yapan 2127 personel için örneklem hesaplanarak 341 kişiyle anket yapılmasına karar verilmiştir (Sample Size Calculator, 2018). Araştırmada veri toplama aracı olarak ise anket yönteminde; ölçekler, beşli likert tipinde (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum,....., 5-Kesinlikle Katılıyorum) hazırlanmıştır.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak belirlenen anket soruları hazırlanırken, yüksek güvenilirliğe ve geçerliliğe sahip olduğu daha önceki çalışmalarda belirtilen ve literatürde oldukça kabul görmüş ölçeklerden faydalanılmıştır. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ölçeğine ilişkin sorular hazırlanırken, Maignan ve Ferrell (2001) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Bu ölçeğinde Türkçeye çevrilmesinde, güvenilirlik ve geçerlilik sağlanmasında, ulusal literatürde oldukça kabul gören Özdemir'in (2007) doktora tezinden faydalanılmıştır. Ayrıca bu ölçeğin Çalışkan'ın (2010) doktora tezinde kullanım şekline bakılarak, Kurumsal Sosyal Sorumluluk boyutuna ilişkin sorular hazırlanılmıştır. Ölçeğin orijinal halinde ve Türkçeye uyarlanmış halinde, uygulama alanı olarak genellikle özel sektör kurumları seçilmesinden dolayı, ölçekteki ifadeler kamu kurumlarında uygulanabilecek şekle getirilmiştir. Nihayetinde son hali verilen sorular KSS'nin dört alt boyutuna ilişkin yirmi bir sorudan oluşturulmuştur. Alt boyutlar; Ekonomik Sosyal Sorumluluk, Etik Sosyal Sorumluluk, Yasal Sosyal Sorumluluk ve Gönüllü Sosyal Sorumluluk şeklindedir. Dolayısıyla kullanılan bu ölçek; Carroll'un KSS piramidi esas alınarak oluşturulmuştur.

Bu çalışma kapsamında nicel veri analizi yöntemleri kullanılarak, çeşitli sonuçlar elde edilmesi hedeflenmiştir. Nicel verilerin analiz edilmesinde SPSS programı kullanılmış ve bu program vasıtasıyla T testi ve ANOVA gibi nicel veri analiz tekniklerinden yararlanılmıştır.

### 5.1. Verilerin Analiz Edilmesi ve Bulgular

İlk olarak toplanan verilerin tanımlayıcı istatistikleri analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistik verileri Tablo 2'de gösterilmiştir. Tablo 2'de araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri olan; cinsiyet, yaş ve mesleki deneyimlerine ait frekans, yüzdelik değerleri gösterilmektedir.

**Tablo 2.** Örneklemin Demografik Özellikleri

DEMOGRAFİK FAKTÖR	Değişken	N	%
Cinsiyet	Kadın	148	43,4



	Erkek	193	56,6
Yaş	18-25 yaş	10	2,9
	26-35 yaş	158	46,3
	36-45 yaş	89	26,1
	46-55 yaş	57	16,7
	56 yaş ve üstü	25	7,9
Mesleki Deneyim	1 yıldan az	3	0,9
	1-5 yıl	89	26,1
	6-10 yıl	84	24,6
	11-15 yıl	62	18,2
	16 yıl ve üstü	103	30,2

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özelliklerinin incelenmesinin devamında; kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirliğine ilişkin analizler ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Kurumsal Sosyal Sorumluluk ölçeğinin ve alt boyutlarının güvenilirliği Cronbach's Alpha yöntemiyle hesaplanmıştır. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ölçeğinin bütününe ve alt boyutlarının güvenilirlik oranları Tablo 3'de gösterilmiştir. Güvenilirlik oranlarının 0,80-1,00 oranları arasında yer almasından dolayı ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu (Lorcu, 2015: 208) söyleyebiliriz.

**Tablo 3.** Kullanılan Ölçeğin Güvenilirlik Analizi

Madde	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Varyans	Cronbach Alpha ( $\alpha$ )
<b>Ekonomik KSS</b>	3,33	0,74	14,02	0,878
<b>Yasal KSS</b>	3,82	0,81	10,50	0,956
<b>Etik KSS</b>	3,36	0,77	21,86	0,925
<b>Gönüllü KSS</b>	3,35	0,74	19,78	0,906
<b>KSS Tüm Ölçek</b>	<b>3,47</b>	<b>0,58</b>	<b>149,19</b>	<b>0,930</b>

Ölçeğin güvenilirliğe ilişkin kaygılar giderildikten sonra ölçeğin faktör analizi sonuçlarına bakılarak; ölçeğe ilişkin tüm güvenilirlik ve geçerlilik kaygılarının giderilmesi hedeflenmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizlerinde SPSS 20.0 istatistik programı kullanılmıştır. Faktör analizlerinde, Temel Bileşenler Analizi (Principal Components Analysis) ve rotasyon yöntemi olarak da Varimax Dönüşümü (Varimax Rotation) yöntemi kullanılmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre ölçülen her madde sadece kendi faktöründe yüksek düzeyde yüklenmiştir. Diğer bir ifadesiyle kuramsal olarak ifade edilen alt boyutların tamamı, faktör analizi sonucunda istatistiksel olarak da doğrulanmıştır. Faktör Analizi sonucunda KMO değeri 0,912 ve Bartlett Anlamlılık düzeyi (sig.) 0,000 bulunmuştur. Dolayısıyla, ölçek verilerinin faktör analizine uygun olduğu sonucu çıkarılmıştır. Ayrıca bu ölçeğe ait dört alt boyutun, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ölçeğinin %73,817'sini açıkladığı görülmüştür. Yapılan faktör analizinin sonuçları Tablo 4'de gösterilmektedir.

**Tablo 4.** Kullanılan Ölçeğin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

BOYUTLAR	FAKTÖR YÜKLERİ			
<b>Ekonomik KSS</b>				
EKO1	0,783	0,238	0,235	0,144
EKO2	0,843	0,149	0,121	0,026
EKO3	0,810	0,242	0,226	0,103
EKO4	0,662	0,140	0,147	0,227
EKO5	0,692	0,260	0,215	0,214
<b>Yasal KSS</b>				
YSL1	0,267	0,823	0,242	0,119
YSL2	0,255	0,879	0,243	0,121
YSL3	0,240	0,858	0,287	0,109
YSL4	0,264	0,869	0,276	0,091
<b>Etik KSS</b>				
ETK1	0,161	0,268	0,753	0,137
ETK2	0,260	0,210	0,794	0,197
ETK3	0,152	0,094	0,799	0,176

ETK4	0,166	0,229	0,830	0,164
ETK5	0,144	0,142	0,795	0,103
ETK6	0,170	0,232	0,816	0,095
<b>Gönüllü KSS</b>				
GNL1	0,061	0,163	0,174	0,764
GNL2	0,071	0,121	0,155	0,781
GNL3	0,210	0,095	0,176	0,801
GNL4	0,140	0,110	0,107	0,824
GNL5	0,085	-0,025	0,046	0,809
GNL6	0,130	0,020	0,119	0,832
<b>Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.</b>				0,912
<b>Bartlett's Test of Sphericity</b>	<b>Approx. Chi-Square</b>			5756,021
	<b>df</b>			210
	<b>Sig.</b>			0,000

Hipotezleri test etmek amacıyla farklılık analizlerinin yapılmasına geçilmeden önce güvenilirlik ve faktör analizleri sonrasında; verilerin parametrik veya nan-parametrik testlerden hangisine uygun olduğunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple normal dağılım testlerinin yapılmasına karar verilmiştir. Tablo 5’de yönetim göstergelerinin normal dağılım testi sonuçlarına yer verilmiştir.

**Tablo 5.** Normal Dağılım Testleri Sonuçları

	<b>Kolmogorov-Smirnov</b>		<b>Shapiro-Wilk</b>	
	<b>Statistic</b>	<b>Sig.</b>	<b>Statistic</b>	<b>Sig.</b>
<b>KSS Tüm Ölçek</b>	,072	,000	,978	,000
<b>Ekonomik KSS</b>	,108	,000	,975	,000
<b>Yasal KSS</b>	,202	,000	,904	,000
<b>Etik KSS</b>	,106	,000	,968	,000
<b>Gönüllü KSS</b>	,107	,000	,978	,000

Tablo 5’de sonuçlara göre verilerin normal dağılıma uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim “Sig.” değerinin 0,01’den küçük olmasından dolayı verilerin normal dağılıma uygun olmadığı söylenebilir (Lorcu, 2015: 103; Pallant, 2017). Ancak elde edilen verilerin normal dağılıma istatistiksel kabul sınırları dâhilinde uymadığının kesin olarak ortaya konulabilmesi için tanımlayıcı istatistiksel analiz çıktısı da incelenmiştir. Analiz çıktılarında verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir olup olmadığına bakılmıştır. Tabachnick ve Fidell (2007) verilerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ve +1,5 değerleri arasında yer alması durumunda verilerin normal dağılım gösterdiğinin kabul edilebileceğini ifade etmektedirler. Yapılan analiz neticesinde tüm değişkenler bu doğrultuda incelenmiş ve elde edilen sonuçlara göre tüm verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla verilerin normal dağılıma uyguna olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla parametrik testlerin yapılması uygun görülmüştür.

## 5.2. Hipotezlerin Test Edilmesi

İlk olarak H1 hipotezi “Cinsiyet faktörü bireylerin kurumsal sosyal sorumluluk algıları bakımından anlamlı bir farklılık meydana getirmektedir” test edilmiştir. Bu hipotezin test edilmesi için SPSS programında T testi kullanılmıştır. Bu testle hem bir bütün olarak KSS’nin hem de dört alt boyutunun cinsiyet faktörü bakımından farklılık yaratıp yaratmadığı belirlenmiştir. Tablo 6.’da yapılan bu analizin sonuçlarına verilmektedir.

**Tablo 6.** KSS’nin Cinsiyet Faktörüne Göre Farklılığının Testi

<b>DEĞİŞKENLER</b>	<b>Cinsiyet</b>	<b>N</b>	<b>Ortalama</b>	<b>Std. Sap.</b>	<b>t.</b>	<b>Sig.(p)</b>
<b>Kurumsal Sosyal Sorumluluk</b>	Kadın	148	3,49	,54984	,821	,412
	Erkek	193	3,44	,61251		
<b>Ekonomik KSS</b>	Kadın	148	3,39	,76612	1,378	,169
	Erkek	193	3,28	,73390		
<b>Yasal KSS</b>	Kadın	148	3,81	,82691	-,313	,754

	Erkek	193	3,84	,79935		
<b>Etik KSS</b>	Kadın	148	3,42	,68577	1,262	,208
	Erkek	193	3,31	,84282		
<b>Gönüllü KSS</b>	Kadın	148	3,36	,70167	,223	,824
	Erkek	193	3,34	,77206		

Tablo 6’da gösterilen analiz sonuçlarına göre hem KSS’nin bütününün hem de tek tek alt boyutlarına göre yapılan farklılık analizine göre p değerinin 0,05 büyük olmasından dolayı anlamlı bir farklılığının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla H1 hipotezi reddedilmiştir.

H2 hipotezinin ve bunun alt hipotezlerinin test edilmesi amacıyla ANOVA testi kullanılmıştır. Yaş faktörünün hem bütün olarak KSS üzerinde hem de alt boyutları üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olup olmadığı değerlendirilmektedir. Yapılan analizin sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

**Tablo 7.** KSS’nin Yaş Faktörüne Göre Farklılığının Testi

DEĞİŞKENLER	Yaş	N	Ortalama	F	Sig.(p)
<b>Kurumsal Sosyal Sorumluluk</b>	18-25	10	3,75	2,13	0,076
	26-35	158	3,38		
	36-45	59	3,50		
	46-55	57	3,53		
	56 ve üzeri	27	3,61		
<b>Ekonomik KSS</b>	18-25	10	3,68	0,949	0,436
	26-35	158	3,28		
	36-45	59	3,31		
	46-55	57	3,38		
	56 ve üzeri	27	3,45		
<b>Yasal KSS</b>	18-25	10	4,07	0,33	0,854
	26-35	158	3,79		
	36-45	59	3,83		
	46-55	57	3,85		
	56 ve üzeri	27	3,87		
<b>Etik KSS</b>	18-25	10	3,45	2,92	0,096
	26-35	158	3,24		
	36-45	59	3,49		
	46-55	57	3,37		
	56 ve üzeri	27	3,53		
<b>Gönüllü KSS</b>	18-25	10	3,80	4,18	0,003
	26-35	158	3,20		
	36-45	59	3,38		
	46-55	57	3,53		
	56 ve üzeri	27	3,57		

Tablo 7’de yaş faktörü bakımından KSS ve alt boyutlarının farklılıklarının varlığı test etmek amacıyla yapılan ANOVA testinin ve ortalamaların belirlenmesi için yapılan tanımlayıcı istatistik analizin sonuçlarına yer verilmiştir. Bu sonuçlar üzerinde ilk olarak ortalamalar değerlendirildiğinde; yaş faktörünün ayrı ayrı KSS’nin ve alt boyutlarının ortalamaları bakımından farklılıkların olduğu görülmüştür. Matematiksel olarak belli bir farklılığın olduğu anlaşılmasını devamında ANOVA analizi sonuçlarına baktığımızda ise % 95 güven düzeyinde yaş faktörünün sadece Gönüllü KSS bakımından farklılığa neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sig.=0,003<0,05). Ayrıca %90 güven düzeyinde ise bir bütün olarak KSS’nin ve Etik KSS’nin yaş faktörü bakımından farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır (Sig. < 0,10). Dolayısıyla H2 hipotezi kabul edilmiştir.

H3 hipotezinin ve bunun alt hipotezlerinin test edilmesi amacıyla yine ANOVA testi kullanılmıştır. Bu analiz yardımıyla mesleki deneyim faktörünün hem bütün olarak KSS üzerinde hem de alt boyutları üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olup olmadığı değerlendirilmektedir. Yapılan analizin sonuçları Tablo 8’de gösterilmektedir.

**Tablo 8.** KSS'nin Mesleki Deneyim Faktörüne Göre Farklılığının Testi

DEĞİŞKENLER	Mesleki Deneyim	N	Ortalama	F	Sig.(p)
Kurumsal Sosyal Sorumluluk	1 yıldan az	3	3,87	2,89	0,091
	1-5 yıl	89	3,43		
	6-10 yıl	84	3,41		
	11-15 yıl	62	3,38		
	16 yıl ve üstü	103	3,58		
Ekonomik KSS	1 yıldan az	3	3,93	0,885	0,473
	1-5 yıl	89	3,37		
	6-10 yıl	84	3,29		
	11-15 yıl	62	3,24		
	16 yıl ve üstü	103	3,37		
Yasal KSS	1 yıldan az	3	3,75	1,39	0,234
	1-5 yıl	89	3,84		
	6-10 yıl	84	3,81		
	11-15 yıl	62	3,63		
	16 yıl ve üstü	103	3,94		
Etik KSS	1 yıldan az	3	3,55	1,23	0,295
	1-5 yıl	89	3,24		
	6-10 yıl	84	3,31		
	11-15 yıl	62	3,40		
	16 yıl ve üstü	103	3,47		
Gönüllü KSS	1 yıldan az	3	4,27	3,8	0,005
	1-5 yıl	89	3,28		
	6-10 yıl	84	3,23		
	11-15 yıl	62	3,25		
	16 yıl ve üstü	103	3,53		

Tablo 8'de gösterilen ANOVA analizi sonuçlarına baktığımızda % 95 güven düzeyinde mesleki deneyim faktörünün sadece Gönüllü KSS bakımından farklılığa neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sig.=0,005<0,05). Diğer taraftan %90 güven düzeyinde ise mesleki deneyimin bütün olarak KSS faktörü üzerinde farklılığa neden olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla H3 hipotezi doğrulanmıştır.

## 6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışma kapsamında günümüzde hem özel hem de kamu kuruluşları açısından oldukça önemli bir konu haline gelen Kurumsal Sosyal Sorumluluk olgusu hakkında kavramsal ve kuramsal tartışmalar değerlendirilmektedir. Özellikle KSS yaklaşımları başlığı altında tartışılan hususların günümüzde kamu kurumları açısından yeniden gözden geçirilmesinde büyük önem vardır. Nitekim kamu kurumlarının günümüzde yaşamış olduğu temel sorunlardan (politik baskılar ve bürokratik engeller vb.) dolayı nihai hedefi olan kamu yararını gerçekleştirme çizgisinden çıktığını görmekteyiz (Turgut, 2010). Çünkü kamu yararını sağlamak uğruna ekonomik açıdan değerlendirmelerin yapılmadığı görülmektedir. Daha açık ifadesiyle, kamu kurumlarının, daha pahalıya daha az kaliteli mal veya hizmet üretmeye doğru yöneldiği görülmektedir. Bu durumdan kurtulmak için ise özel sektörün kullanmış olduğu yönetim tekniklerinin (toplama kalite yönetimi ve stratejik yönetim vb.) kamu kurumlarında da kullanıldığını görmekteyiz. Özellikle 1970'lerden başlayarak kamu kurumlarında özel sektörün kullanıldığı yöntemlerin kullanılması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Leblebici, 2004). Geleneksel anlamda kamu yönetiminin terkedilip yeni kamu yönetimi anlayışının benimsenmesi ve kamu yönetiminde hesap verebilirlik ve denetim anlayışını sergileyen "yönetişim" kavramının gelişimi ile kamu yönetiminin bir eksen kayması ile özel sektör uygulamalarına doğru kaydığı görülmektedir. Bu durum bazı araştırmacılar tarafından oldukça eleştirilirken (Akbulut, 2007); bazı araştırmacılar devletin konumunun bir geminin kayıklarını çekmekten ziyade dümeni tutmak olduğunu ifade etmiştir (Osborne ve Gaebler, 1993).

Nitekim kamu yararı olgusundan ziyade vatandaşları birer müşteri olarak görmeye meyleden günümüz kamu yönetimi anlayışı içerisinde yer alan çalışanlara da özel sektör mantığıyla bakıldığı görülmektedir. Özellikle kamusal istihdam olanaklarının günümüzde sözleşmeli halini alması, kamu kurumlarında performansa dayalı ücret sistemlerinin olması gibi uygulamalar bunu açıkça göstermektedir. Dahası kurumlar açısından çalışanların değer görmediği bir duruma yönelik yaşanabilmektedir. Ancak KSS anlayışının kamu kurumlarında hâkim olması, hem çalışanlar açısından hem de vatandaş müşteri olarak gören yaklaşımlar açısından olumsuz bir gelişme olmaktadır. Kamu kurumlarında yapılan ya da yapılabilecek KSS faaliyetlerinin en önemli ayaklarını, çalışanlara karşı yapılan ve topluma karşı yapılan faaliyetler oluşturmaktadır. Özellikle çalışanlara yapılan çeşitli uygulamalar, kamu kurumlarının hedeflerine ulaşabilmesinde ve başarı seviyelerini artırabilmesinde oldukça etkili olmaktadır. Aynı şekilde kamu kurumları tarafından topluma karşı yapılan KSS uygulamaları, toplumun kamu kurumlarına karşı bakış açısını etkileyeceği gibi kamu kurumlarının etkililiğinin artmasını sağlamaktadır. Bunların yanı sıra kamu kurumlarının yapabilecekleri çeşitli uygulamalar ve bu uygulamaların yöneleceği çeşitli paydaş grupları bulunmaktadır. Ancak bu uygulamaların ve paydaşların düzenlenmesi denetlenmesi konusunda birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de belli bir mevzuat bulunmamaktadır. Birçok kanunun çeşitli maddeleri ile bu eksiklikler kapatılmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışmanın uygulama kısmında ise kurumsal sosyal sorumluluk algısının kamu kurumlarında algılanma düzeylerinin tespit edilmesi ve bunun demografik özellikler bakımından farklılık oluşturup oluşturmadığı analiz edilmektedir. Anket yöntemi kullanılarak toplanan veriler, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiş ve öne sürülen hipotezler test edilmiştir. KSS ve KSS'nin alt boyutları olan Ekonomik KSS, Etik KSS, Yasal KSS ve Gönüllü KSS'nin demografik faktörler açısından farklılık meydana getirip getirmediği değerlendirilmektedir. Toplamda 15 farklı hipotez test edilerek KSS algısının demografik faktörler açısından farklılığa neden olup olmadığı değerlendirilmektedir.

Yapılan analizler sonucunda H2 ve H3 hipotezlerinin doğrulanmıştır. Ancak H1 hipotezi reddedilmiştir. Ayrıca alt hipotezlerin testi sonucunda, çoğunluğunun kabul edilemediği sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak istatistiksel analizler sonucunda böyle bir tablonun çıkması, bütünüyle farklılığın olmadığı anlamı taşımamaktadır. Nitekim her değişkenin demografik faktörler bakımından ortalamalarına bakıldığında; hem deneyim hem de yaş arttığında değişkenlerin ortalamalarında küçük bir değişimin varlığı gözükmemektedir. Dolayısıyla istatistiksel olarak kabul edilen H2 ve H3 hipotezleri aynı zamanda göreceli olarak ortalamaların kıyaslanmasıyla da kabul edilebilmektedir. Yaş ve deneyimin KSS algısı üzerinde olumlu ve pozitif yönde bir etkisinin olmasının altında yatan sebeplerin daha derinlemesine ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim bireylerin mesleki olarak çalışma sürelerinin fazla olması, kurumlarının olanaklarında daha fazla faydalanmalarını sağlamaktadır. Örneğin kurumun lojman olanağından yada diğer KSS uygulamalarında faydalanabilir hale gelmektedir. Dolayısıyla KSS'ye yönelik olumlu bir bakış açılarını sahip olmaları normal karşılanabilir. Diğer taraftan bireylerin yaşları ilerledikçe beklentilerinin azalması da bir başka neden olabilir. Ancak bu sonuçların altında yatan sebeplerin araştırılması farklı bir çalışmanın konusu olabileceği için bu çalışma kapsamında derinlemesine değerlendirmelerin yapılması olanağı yoktur. Dolayısıyla kamu çalışanlarının KSS algılarına yönelik öncüllerin saptanabileceği nicel veya nitel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

## KAYNAKÇA

Ackerman, R. W., Bauer, R. A. (1976). Corporate social responsiveness: The modern dilemma. Virginia: Reston Publishing Company.

Akbulut, Ö. (2007). "Kamu Yönetiminde İşletmecilik Sorunu". Mülkiye Dergisi, 31 (2), 73-86.

Aktan, C. C., Börü, D. (2007). "Kurumsal sosyal sorumluluk". C. C. Aktan (Ed.), Kurumsal Sosyal Sorumluluk: İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk (ss. 11-36) içinde. İstanbul: İGİAD Yayınları.

- Aydemir, E. (2012). Hastanelerde kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması: Bir vak'a çalışması. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bowd, R., Bowd, L., Harris, P. (2006). "Communicating corporate social responsibility: an exploratory case study of a major UK retail centre". *Journal of Public Affairs*, 6 (2), 147-155.
- Bowen, H. R. (1953). *Social responsibilities of the businessman*. United states of america: University of Iowa Press.
- Carroll, A. B. (1979). "A three-dimensional conceptual model of corporate performance". *Academy of management review*, 4 (4), 497-505.
- Carroll, A. B. (1991). "The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders". *Business horizons*, 34 (4), 39-48.
- Carroll, A. B. (2008). "A History of Corporate Social Responsibility: Concepts and Practices". A. Crane, D. Matten, A. McWilliams, J. Moon ve D. S. Siegel (Eds.), *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility* (ss. 19-47) içinde. New York: Oxford University Press.
- Çalışkan, O. (2010). Kurumsal sosyal sorumluluk algılama boyutunun personelinin iş tatminine ve işte kalma niyetine etkisi: Antalya bölgesinde yer alan beş yıldızlı konaklama işletmelerinde çalışanlar üzerinde bir araştırma. (Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çelik, Y. (2013). Çalışanların İşletmenin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerine Yönelik Algısı ile İş Tatmini Arasındaki İlişki ve Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dahlsrud, A. (2008). "How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions". *Corporate social responsibility and environmental management*, 15 (1), 1-13.
- Davis, K. (1973). "The case for and against business assumption of social responsibilities". *Academy of Management journal*, 16 (2), 312-322.
- Elias, R. Z. (2004). "An examination of business students' perception of corporate social responsibilities before and after bankruptcies". *Journal of Business Ethics*, 52 (3), 267-281.
- Erden, D. (1987). "İşletmelerin sosyal sorumluluğunun algılanması: mühendislik ile işletme ve iktisat öğrencileri kıyaslaması". *Amme İdaresi Dergisi*, 20 (2), 69-80.
- Ersöz, H. Y. (2007). Türkiye'de kurumsal sosyal sorumluluk anlayışının gelişiminde meslek ve sivil toplum kuruluşları (1. bs.). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Farmer, R. N., Hogue, W. D. (1985). *Corporate social responsibility*. Michigan State University: Lexington Books.
- Garriga, E., Melé, D. (2004). "Corporate social responsibility theories: Mapping the territory". *Journal of business ethics*, 53 (1), 51-71.
- Goodpaster, K. E., Matthews, J. B. (1982). "Can a corporation have a conscience". *Harvard Business Review*, 60 (1), 132-141.
- Halıcı, A. (2001). "İşletmelerde sosyal sorumluluk stratejileri: Çanakkale ilinde bir araştırma". *Yönetim ve Ekonomi Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 11-26.
- Hay, R., Gray, E. (1974). "Social responsibilities of business managers". *Academy of Management Journal*, 17 (1), 135-143.
- Hillenbrand, C., Money, K. (2007). "Corporate responsibility and corporate reputation: Two separate concepts or two sides of the same coin?". *Corporate Reputation Review*, 10 (4), 261-277.

- Kotler, P., Lee, N. (2006). "Corporate social responsibility: Doing the most good for your company and your cause". *Academy of Management Perspectives*, 20 (2), 90-93.
- Leblebici, D. N. (2004). "Kamu Yönetimi: Dünyada ve Türkiye'deki Gelişimi". M. Öktem ve U. Ömürgönülşen (Eds.), *Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunlar içinde*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Lorcu, F. (2015). *Örneklerle Veril Analizi SPSS Uygulamalı* (1. bs.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Maignan, I., Ferrell, O. (2001). "Antecedents and benefits of corporate citizenship: An investigation of French businesses". *Journal of Business Research*, 51 (1), 37-51.
- Metaxas, T., Tsavdaridou, M. (2010). "Corporate social responsibility in Europe: Denmark, Hungary and Greece". *Journal of contemporary European studies*, 18 (1), 25-46.
- Osborne, D., Gaebler, T. (1993). *Reinventing Government: The Five Strategies for Reinventing Government*. New York: Penguin.
- Özalp, İ., Tonus, H. Z., Sarıkaya, M. (2008). "İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin kurumsal sosyal sorumluluk algılamaları üzerine bir araştırma". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 69-84.
- Özdemir, H. Ö. (2007). "Çalışanların kurumsal sosyal sorumluluk algılamalarının örgütsel özdeşleşme, örgütsel bağlılık ve iş tatminine etkisi: OPET çalışanlarına yönelik uygulama". İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Özgener, Ş. (2009). *İş ahlakının temelleri: Yönetimsel bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özkol, E., Çelik, M., Gönen, S. (2005). "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu". *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 1 (27), 134-146.
- Özüpek, M. (2008). "Sosyal Sorumluluk". A. Kalender ve M. Fidan (Eds.), *Halkla İlişkiler* (1. bs., ss. 252-289) içinde. Konya: Tablet Yayınları.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi* (Çev.: S. Balcı ve B. Ahi, 2. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Rienstra, D. (2000). "The Challenges of Corporate Social Responsibility". Brussels & Paris: The Philip Morris Institute and the OECD LEED Programme, 1 (1).
- Sample Size Calculator. (2018). Creative Research Systems This Sample Size Calculator. Erişim Tarihi 23.01.2019, <https://www.surveysystem.com/sscalc.htm>
- Sethi, S. P. (1975). "Dimensions of corporate social performance: An analytical framework". *California management review*, 17 (3), 58-64.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5. bs.). Boston: Pearson Education.
- TDK. (2018). *Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi 10.12.2018, [http://tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bts&view=bts](http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts)
- Tenekecioğlu, B. (1977). "İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları". *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, 11 (2), 46-62.
- Top, S., Öner, A. (2012). "İşletme perspektifinden sosyal sorumluluk teorisinin incelenmesi". *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 4 (7), 95-108.
- Turgut, N. (2010). *Yönetimsel süreçte kurumsal sosyal sorumluluk*. (Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
- Ülgen, H., Mirze, S. K. (2010). *İşletmelerde stratejik yönetim* (5. bs.). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

- Van Het Hof, S. D., Çabuk, D. (2009). "Kurumsal Sosyal Sorumluluk". M. Işık ve M. Akdağ (Eds.), *Dünden Bugüne Halkla İlişkiler* (1. bs., ss. 50-63) içinde. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Van Het Hof, S. D., Hoştut, S. (2015). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk - Kavramlar, Uygulama ve Örnekler* (1. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Weber, M. (2008). "The business case for corporate social responsibility: A company-level measurement approach for CSR". *European Management Journal*, 26 (4), 247-261.
- Yamak, S. (2007). *Kurumsal sosyal sorumluluk kavramının gelişimi* (1. bs.). İstanbul: Beta Basım Yayım.